

**КАФЕДРА ФІНАНСОВОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ТА БІЗНЕСУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан

(підпис)

доц. А. В. Стасишин

“12” січня 202_ р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**РИЗИКИ ШАХРАЙСТВА У СФЕРІ ФІНАНСОВИХ
ПОСЛУГ**

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»
(шифр та найменування галузі знань)

спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(код та найменування спеціальності)

освітня програма «Фінанси, митна та податкова справа»
(найменування освітньої програми)

освітній ступінь: магістр

ЛЬВІВ 2020

Програма навчальної дисципліни «Ризики шахрайства у сфері фінансових послуг» для студентів за галуззю знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», освітня програма «Фінанси, митна та податкова справа» освітнього ступеня магістр.
30 грудня 2020 р. – 7 с.

Розробник: Гринчишин Ярослав Миколайович, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансового менеджменту

Програма затверджена на засіданні кафедри фінансового менеджменту.
Протокол від 30 грудня 2020 р. № 5/1.

Завідувач кафедри, д. е. н., професор _____ Ситник Н.С.

30 грудня 2020 р.

Розглянуто та ухвалено Вченою радою факультету управління фінансами та бізнесу
Протокол № 6 від 12 січня 2021 р.

© Гринчишин Я.М., 2020 рік
© ЛНУ імені Івана Франка, 2020 рік

РОЗДІЛ 1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Предмет навчальної дисципліни

Предметом навчальної дисципліни «Ризики шахрайства у сфері фінансових послуг» є сучасні методи та способи ідентифікації та протидії шахрайським явищам у сфері фінансових послуг.

Мета навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти теоретичних знань щодо ризиків шахрайства у сфері фінансових послуг та оволодіння практичним інструментарієм попередження, виявлення та вчасного реагування на шахрайські дії.

Основні завдання

Основні завдання: засвоєння сутності та класифікаційних аспектів фінансового шахрайства; засвоєння механізму фінансового шахрайства, а також змісту відповідних технологій злочинної діяльності у різних галузях та сферах фінансових відносин; засвоєння методик розслідування фінансового шахрайства з урахуванням специфіки галузей фінансових правовідносин; засвоєння основних норм та вимог законодавчо закріплених щодо покарання та попередження фінансового шахрайства; формування розуміння державної системи управління щодо попередження фінансового шахрайства; вивчення оцінки нанесеного збитку від фінансового шахрайства державі та суб'єктам господарювання; засвоєння підходів та процедур щодо попередження фінансового шахрайства.

Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Фінансовий ринок, Страхування, Податкова система, Бюджетна система, Банківська система	Фінансова безпека

Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Розуміння особливостей функціонування сучасного ринку фінансових послуг та можливостей шахрайств на ньому.	Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях ринку фінансових послуг.
Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення задач управління ризиками шахрайств на ринку	Володіти методичним інструментарієм виявлення шахрайств у сфері фінансових послуг, оцінювати необхідність запобігання і протидії шахрайствам.

фінансових послуг.	
Здатність застосовувати знання законодавства у сфері протидії фінансовим шахрайствам.	Розуміти принципи, методи та інструменти державного регулювання діяльності в сфері фінансових послуг з метою запобігання і протидії шахрайствам.
Здатність аналізувати законодавство щодо відповідальності за шахрайство на ринку фінансових послуг.	Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують шахрайства у сфері фінансових послуг.
Здатність виконувати контрольні функції і здійснювати фінансовий моніторинг з метою протидії фінансовому шахрайству.	Знати умови взаємовідносин учасників в різних видах фінансових послуг, вміти оцінювати ризики шахрайств.

РОЗДІЛ 2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сутність шахрайства у сфері фінансових послуг.

Тема 2. Ризики шахрайства у банківській сфері.

Тема 3. Ризики шахрайства у сфері діяльності небанківських фінансових установ.

Тема 4. Ризики шахрайства у сфері страхування.

Тема 5. Ризики шахрайства у сфері безготівкового грошового обігу.

Тема 6. Фінансові шахрайства з використанням кіберпростору.

Тема 7. Методи управління ризиками шахрайства у сфері фінансових послуг.

Тема 8. Відповідальність за здійснення шахрайства у сфері фінансових послуг.

РОЗДІЛ 3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сутність шахрайства у сфері фінансових послуг.

Поняття шахрайства. Способи вчинення шахрайства. Обман при шахрайстві. Зловживання довірою. Психологічний портрет шахрая. Види шахрайства. Шахрайство з фінансовими ресурсами. Ринок фінансових послуг як об'єкт шахрайства та його структура. Види фінансових послуг. Види фінансового шахрайства. Передумови зростання фінансового шахрайства в сучасному світі. Передумови і чинники фінансового шахрайства.

Тема 2. Ризики шахрайства у банківській сфері.

Об'єкти, суб'єкти та мотиви фінансового шахрайства у банківській системі. Способи фінансового шахрайства в банківській системі. Форми шахрайства з отримання банківських кредитів фізичними та юридичними особами. Фіктивні помилки та фінансові шахрайства банківських установ в процесі здійснення депозитно-кредитних операцій. Використання банківських установ для легалізації (відмивання) злочинних фінансових ресурсів. Іноземний досвід протидії фінансовому шахрайству у банківській системі. Протидія фінансовим злочинам у банківській сфері.

Тема 3. Ризики шахрайства у сфері діяльності небанківських фінансових установ.

Небанківські фінансові установи. Фінансові піраміди на ринку фінансових послуг. Пірамідальна схема. Технології заволодіння коштами способом фінансової піраміди. Наслідки створення та діяльності фінансових пірамід. Способи захисту від фінансових пірамід. Шахрайство у сфері інвестиційної діяльності. Шахрайство в діяльності кредитних спілок. Шахрайство при наданні послуг недержавними пенсійними фондами. Фіктивні операції з фінансовими активами та нерухомістю.

Тема 4. Ризики шахрайства у сфері страхування.

Об'єкти фінансового шахрайства у сфері страхування. Юридичні та фізичні особи як суб'єкти фінансового шахрайства у сфері страхування. Мета та мотиви фінансових злочинів у сфері страхування. Класифікація та характеристика форм фінансового шахрайства у сфері страхування. Використання страхових установ для відмивання злочинного фінансового капіталу. Законодавче регулювання протидії фінансового шахрайства у сфері страхування. Механізм захисту інтересів суб'єктів страхування при виявленні шахрайства у фінансовій сфері.

Тема 5. Ризики шахрайства в сфері безготівкового грошового обігу.

Нормативно-правова база захисту платіжних карток в Україні. Система захисту та технічні вимоги до платіжних карток. Схеми фінансових шахрайств у сфері обігу платіжних карток в Україні та світі. Правила поведінки власників платіжних карток з протидії фінансового шахрайства. Способи протидії

шахрайству у сфері обігу платіжних карток. Фінансове забезпечення протидії шахрайству у сфері обігу платіжних карток.

Тема 6. Фінансові шахрайства з використанням кіберпростору.

Кіберпростір як об'єкт шахрайства. Технологічна і психологічна складові фінансового шахрайства в мережі Інтернет. Інформаційно-технологічні засоби мережі Інтернет. Характерні ознаки Інтернет-шахрайства. Класифікація і способи он-лайн шахрайства. Шахрайські схеми в інтернеті. Фейкові call-центри. Способи захисту від інтернет-шахрайства. Кібербезпека. Кіберзахист. Міжнародний досвід протидії шахрайствам, що вчиняються через мережу Інтернет.

Тема 7. Методи управління ризиками шахрайства у сфері фінансових послуг.

Методи індикативної оцінки шахрайства у фінансовій сфері. Математичні методи виявлення можливого обману у фінансовій сфері. Передумови використання аналітичних методів для виявлення шахрайства в фінансовій сфері. Методи виявлення невідповідностей фінансових показників, що використовуються для виявлення фінансових злочинів. Автоматизовані методи виявлення ймовірного шахрайства у фінансовій сфері. Класифікація програмних продуктів для виявлення та протидії шахрайству у фінансовій сфері. Психофізіологічні методи виявлення фінансового шахрайства. Фінансовий контроль як засіб боротьби з шахрайством у сфері фінансових послуг. Фінансовий моніторинг як засіб протидії шахрайству.

Тема 8. Відповідальність за здійснення шахрайства у сфері фінансових послуг.

Відповідальність за вчинення шахрайств в Україні. Відповідальність за шахрайства в Кримінальному кодексі України. Критерії встановлення відповідальності та передбачені форми покарання. Відповідальність за шахрайство з фінансовими ресурсами. Особливості іноземного законодавства в питаннях відповідальності за вчинення шахрайств. Аналіз практики притягнення до відповідальності за вчинення шахрайств. Напрями вдосконалення українського законодавства в питаннях відповідальності за вчинення шахрайств.

РОЗДІЛ 4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Закон України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг” від 12 липня 2001 року № 2664-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
3. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія. Київ : КНЕУ, 2008. 759 с.
4. Дубов Д. В. Кіберпростір як новий вимір геополітичного суперництва : монографія. Київ : НІСД, 2014. 328 с.
5. Жилкина М. С. Страховое мошенничество: Правовая оценка, практика выявления и методы пресечения. Москва : Волтерс Клувер, 2015. 192 с.
6. Злочинність у сфері економіки: проблеми прогнозування, планування та координації заходів протидії: монографія за ред О. Г. Кальмана. Харків : Новасофт, 2015. 256 с.
7. Калюжний А. В. Шахрайство з фінансовими ресурсами. Одеса: Приста, 2014. 215 с.
8. Коротков А. Всі великі афери, шахрайства та фінансові піраміди: від Каліостро до Мавроді. Київ : Знання, 2014. 478 с.
9. Мойсик В. Р. Кримінальна відповідальність за шахрайство з фінансовими ресурсами в Україні: навч. посіб. Київ, 2010. 243 с.
10. Новіков В. С. Заходи боротьби по відмиванню грошей та існуючі випадки (ризик) фінансового шахрайства, правопорушень в Україні. Київ : Тисма, 2013. 432 с.
11. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. / Арутюнян С. С. та ін.; за заг. ред. С. С. Арутюнян, М. І. Іоргачова. Харків: «Діса плюс», 2020. 312 с.
12. Савченко А. В., Шуляк Ю. Л. Кримінальна відповідальність за шахрайство в Україні та за кордоном: порівняльно-правове дослідження : монографія. Київ: Вид-во ТОВ "НВП"Інтерсервіс", 2013. 216 с.
13. Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / Чубенко А.Г. та ін. Київ: Ваїте, 2018. 826 с.
14. Чернявський С. С. Фінансове шахрайство: методологічні засади розслідування : монографія. Київ, 2010. 623 с.

РОЗДІЛ 5. ІНТЕРНЕТ САЙТИ

1. Нормативні акти України: <http://www.nau.kiev.ua/>
2. Законодавство України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>
3. Національний банк України: <https://bank.gov.ua/>
4. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку: <https://www.nssmc.gov.ua/>
5. Українська міжбанківська асоціація членів платіжних систем "ЕМА": <https://www.ema.com.ua/>